

Паустовська Т. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
організації та управління підприємствами
Криворізького національного університету*

Довгорученко В. С.

*студент
Криворізького національного університету*

Paustovska Tamara

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department Economics,
Organization and Management of Enterprises
Kryvyi Rih National University*

Dovhoruchenko Vladyslav

*Student
Kryvyi Rih National University*

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВІТНІ СХЕМИ ЗЛИТТІВ І ПОГЛИНАНЬ

Анотація. У статті досліджено та проаналізовано причини злиття та поглинання підприємств. Показано роль та значення конкуренції в даному процесі, а також її вплив на прискорення і розширення злиття та поглинання. Охарактеризовано різні теоретичні підходи у дослідженнях світових та вітчизняних вчених причин та наслідків для світової економіки злиттів і поглинань провідних компаній. Проведено аналіз наслідків на світові процеси злиттів і поглинань в період COVID-19. Продемонстровано пріоритети галузей світових злиттів та поглинань в період розпаду пандемії. Проаналізовано найбільш привабливі, з точки зору здійснення операцій злиттів і поглинань, в економіці України для іноземних інвесторів. Показано перешкоди щодо формування привабливості українського інвестиційного ринку. Досліджено ряд переваг у питанні фінансування сучасної української економіки незважаючи на реально складну політичну та економічну ситуацію в державі.

Ключові слова: глобалізація, інвестиції, інтеграція, злиття, конкуренція, комерція, поглинання, пріоритети, теорії, фінансування.

Вступ та постановка проблеми. Одним із актуальних питань у сучасній світовій економіці є тенденції розвитку злиття та поглинання. В даному процесі активну участь беруть комерційні підприємства як на місцевому, так і на міжнародному рівні. Через посилення конкуренції на світовому ринку, більшість організацій спонукало піти на злиття та поглинання як важливий стратегічний вибір. Адже в цілому злиття та поглинання сприяють швидкому зростанню компаній, а крім того є механізмом підтримки дисципліни на ринку капіталу, за допомогою якого підвищується ефективність управління та максимізується прибуток. Актуальність дослідження даного питання полягає в тому, що угоди злиття та поглинання супроводжують посилення конкурентоспроможності компанії на ринку, а за умов нестабільної економічної ситуації, ці фактори є вирішальними та суттєво впливають на виживання компанії. На зараз світова економіка переживає тривалу стагнацію, яка перетворилася у велику кризу з моменту 2020 року через пандемію коронавірусу, тому подібна ситуація може виявитися корисною як для вітчизняних, так і зарубіжних підприємств.

Поширення глобалізації та посилення конкуренції між підприємствами є тенденцією на ринку останніх років не лише у світовій, а й у національній економіці. Боротьба за конкурентні переваги, інтеграція компаній в різних сферах економіки, створення міжнародних компаній знаходять своє відображення в процесах злиттів і поглинань. Важливо зазначити, що останнім часом злиття та поглинання – це одна з найбільш широко використовуваних стратегій організаційної реструктуризації крупних грав-

ців ринку з метою підвищення привабливості інвестицій та збільшення вартості бізнесу [1, с. 326].

Стратегії організаційної реструктуризації можуть здійснюватися та мати реалізацію у двох різноспрямованих напрямках: інтеграції та дезінтеграції. Під інтеграційним напрямом стратегії організаційної реструктуризації слід вважати можливість неорганічного зростання компанії. У силу того, що органічне зростання компанії має на увазі зростання за рахунок внутрішніх ресурсів, а також інвестицій у розвиток вже наявного бізнесу, то цей напрямок відповідає інвестиційній стратегії, тобто одного з напрямків загальної фінансової стратегії. Неорганічне чи зовнішнє зростання компанії здійснюється, насамперед, за рахунок інтеграцій компаній у формі злиття та поглинання [2, с. 175].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження даної проблематики зробили багато зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких Гохан Патрик А., Рид Фостер, А. Рид Лажу, Депаффилис Д., Дейнека Ю., Єгорова Г., Іванов А., Максименко А., Нікітіна Т., Пучко І.

Результати досліджень зазначених та інших науковців мають суттєве значення для теорії та практики глобальних тенденцій злиттів та поглинань. Однак розширення глобалізації економічних відносин, світові фінансові та інші вагомі кризи, інші суттєві події, такі як пандемія COVID-19, внутрішньополітичні кризи, війна в Україні формують перед вітчизняною та зарубіжною наукою нові виклики і запити щодо вдосконалення існуючих тенденцій та запровадження новітніх схем злиттів і поглинань

для забезпечення стабільного функціонування економіки як нашої країни, так і багатьох країн світу.

Мета статті. Полягає у дослідженні та аналізі тенденцій і новітніх схем злиттів та поглинань у світі в їх теоретичному аспекті, а також виявлення проблем ринку злиттів та поглинань в Україні та перспектив їх вирішення в мирному майбутньому.

Результати дослідження. Як відомо, в умовах сучасної економіки компанії на певному етапі свого функціонування вдаються до розширення шляхом угод злиття та поглинання, які є однією з форм розвитку корпоративних відносин [3]. Поява угод злиття та поглинання занурюється корінням в історію розвитку індустріального виробництва США в кінці XIX – початку XX ст. Саме в період з 1897 по 1904 р. в економічній літературі відзначається перша хвиля злиття та поглинання. З того часу економіка США зазнала ще чотирьох хвиль. У зарубіжній економічній літературі такі угоди стали називати «mergers and acquisitions» [4, с. 10].

З економічної точки зору стратегія злиття та поглинання виступає як інструмент для забезпечення конкурентних переваг об'єднаної компанії за рахунок укрупнення її капіталу та більш ефективного і раціонального використання її можливостей на ринку [5]. Існує кілька цільових установок, що характеризують у тій чи іншій комбінації економічну доцільність проведення операцій злиття та поглинання: операційні, фінансові, інвестиційні, стратегічні та інші [6]. Усі вони ґрунтуються на необхідності забезпечення інтересів власників. Однак основною причиною здійснення інтеграційних процесів є прагнення компаній отримати синергетичний ефект: інтегрований бізнес створює більшу цінність для акціонерів, ніж кожен з його підрозділів окремо [7, с. 270]. Для цілей корпоративного управління розглядають два основні види синергії – операційну та фінансову (табл. 1)

У сучасній економічній літературі, поняття «злиття» та «поглинання» часто використовуються як синоніми, проте ще частіше їх вживають у словосполученні «злиття та поглинання» для позначення одного явища, властивого ринку корпоративного контролю. Така ситуація пов'язана з тим, що ці угоди мають одну економічну природу, а саме – зміну контролю над компанією. Однак слід зазначити, що на сьогодні у наукових колах немає єдиної думки щодо трактування цього поняття. Ми вважаємо, що розвитку єдиного підходу гальмує складність і неоднозначність цих процесів, а також їхня специфіка для зарубіжної та української практики. Тому, поняття злиття та поглинання в зарубіжній економічній літературі та законодавстві, не збігається з існуючими в українській літературі та законодавстві визначеннями.

Професор економіки Гохан П. А. виділяє три форми корпоративної реорганізації: злиття, поглинання та консолідація. Він визначає злиття як об'єднання двох компаній, при якому одна припиняє своє існування, а інша продовжує працювати. Консолідація, за Гоханом П. А., – це процес, за допомогою якого дві або більше компаній утворюють абсолютно нову компанію. Термін «поглинання» він трактує як різновид злиття, але процес у цьому випадку виражається у формі ворожого захоплення [9, с. 123]. Тобто основним, на думку Гохана П. А., є процес злиття, а процес поглинання лише визначає, дружнє це злиття чи вороже.

Рід Ф. і Лажу Р., говорячи про злиття та поглинання, визначають поглинання як угоду, в результаті якої компанія стає власністю покупця, який встановлює контроль над компанією, яку було поглинено та приймає на свій баланс усі її активи та зобов'язання. Аналіз видів злиття, що розглядаються авторами (зворотне злиття, форвардне злиття), дозволяє зробити висновок про те, що злиття розглядається як більш вузький технічний термін для визначення супро-

Таблиця 1

Основні теорії, що пояснюють мотиви проведення операцій злиття та поглинання компаній

Теорія 1	Мотивація 2
Теорія операційної синергії	Підвищення операційної ефективності
Ефект масштабу (обсягів виробництва)	Підвищення виробничої ефективності через збільшення обсягів виготовлення внаслідок досягнення споживачів, постачальників чи конкурентів.
Теорія фінансової синергії	Зниження вартості капіталу
Диверсифікація та підвищення кредитоспроможності	Позиціонування компанії в сегменти ринку, що швидко зростають: – нові продукти – поточні ринки; – нові продукти – нові ринки; – поточні продукти – нові ринки.
Стратегічна реорганізація	Угоди здійснюються з метою швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища, ніж це могло б бути здобуто за рахунок внутрішніх джерел та резервів корпорації в результаті: – НТП; – законодавчі зміни; – політичні трансформації.
Гордіня менеджерів	Менеджери корпорацій, що поглинають, впевнені в тому, що їх оцінка компанії-мети більш точна, ніж оцінка ринку. Ця обставина змушує їх переплачувати за переоцінену синергію.
Скупка недооцінених активів (q-коефіцієнт Тобіна)	Аналіз інвестиційної привабливості компанії з урахуванням аналітичного коефіцієнта q-Тобіна. Компанії, які зацікавлені в експансії, обирають для інвестування об'єкти, ринкова вартість яких є нижчою, ніж відновлювана вартість їх активів.
Усунення неефективного управління (агентські проблеми)	Заміна менеджерів, які діють не на користь власників.
Менеджералізм	Збільшення розмірів компанії для підвищення обсягу влади та винагороди менеджерів
Оптимізація оподаткування	Зниження бази оподаткування, отримання податкових пільг, вивільнення дублюючих активів
Посилення ринкової влади	Збільшення підконтрольної частки ринку з метою встановлення цін вище конкурентного рівня
Переоцінка вартості компанії	Переоцінка інвесторами акціонерного капіталу компанії-покупця

Джерело: [8, с. 49]

відних юридичних процедур, які можуть наслідувати, а можуть і не наслідувати поглинання [10, с. 76].

Депамфіліс Д. розрізняє організаційний (правовий) та економічний аспекти злиття. Організаційний аспект проявляється у збереженні після приєднання статусу юридичної особи однією із сторін договору. Економіка визначає напрямок угоди про злиття (горизонтальний, вертикальний або конгломератний) Цей процес передбачає, що результатом є ситуація, коли одна компанія стає власником і отримує контроль над іншою. Придбання можуть здійснюватися шляхом купівлі активів або акцій іншої компанії. За таких умов підприємство в процесі поглинання зберігає свій правовий статус і продовжує функціонувати як дочірнє підприємство [11, с. 561]. Депамфіліс Д. вважає, що між злиттям і поглинанням існує різниця і вона полягає в тому, що при злитті одна юридична особа припиняє своє існування, а при поглинанні – обидві компанії залишаються незалежними юридичними особами, змінюється лише власник акцій.

Щодо, інтеграції компаній, то вона може здійснюватися у різних формах, якщо це розглядати з юридичної точки зору. Такі автори, як Еванс Ф. і Бішоп Д. трактують злиття саме з цієї точки зору, тобто вважають інтеграцію юридичною тонкістю, що веде до об'єднання двох компаній, в результаті чого одна компанія розчиняється в іншій чи дві компанії зливаючись, створюють нову юридичну особу [12, с. 49].

На нашу думку, такий термін як «злиття та поглинання» доцільніше було б використовувати як єдиний термін. При цьому, враховуючи важливість розглянутої форми, ми вважаємо за можливе запропонувати у сучасному світонауковому знанні визначення злиття та поглинання в наступній редакції: «злиття та поглинання – це багаторазове укладання угод між господарюючими суб'єктами, під час яких відбуваються зміна власника, об'єднання юридичних осіб (підприємств) для подальшого функціонування під керівництвом підприємства-ініціатора, можливий чи обов'язковий перехід контрольного пакета акцій від однієї зі сторін угоди до іншої. Оскільки основною метою корпоративної є максимізація прибутку, то опираючись на це припущення слід аналізувати злиття та поглинання як прагнення, у свою чергу, до збільшення виробництва та збільшення прибутку у певних часових термінах [13, с. 133].

Звідси слідує, що швидкий доступ до капіталу та проведення успішних ефективних операцій, схоже, що сприяли великим корпораціям працювати більш успішно, ніж їх конкуренти, які виявилися менш капіталізованими. Виходячи з цього, компанії, які готові і прагнуть отримати переваги в розмірах та масштабі, оголосили про ряд нещодавніх злиттів. Ціллю цих угод, зазвичай, є поєднання витрат, щоб отримати значну вигоду від комбінації, а операції з акціями можуть сприяти вирішенню проблеми щодо високої їх оцінки. Наприклад, в першому півріччі 2021 року, діяльність угоди сприяла рекордній кількості оголошень, що призвело до виникнення мегаугод, а саме таких, вартість яких перевищила 5 мільярдів доларів США. Багато з них були стратегічно обґрунтованими через пропозицію більших масштабів або через трансформаційні вигоди. Зокрема, запропоноване злиття між Ахіата та малайзійськими мобільними операціями Telenor на 15 мільярдів доларів США, що призвело до виникнення нового лідера на ринку в Південно-Східній Азії. Крім цього, приблизно 30 мільярдів доларів було запропоновано при злитті Канадської національної залізниці з Південним Канзас-Сіті, що призведе до створення мереж вантажних залізниць і з'єднає США, Мексику та Канаду. Оскільки стратегічні зв'язки продемонстрували свої переваги, то очевидно що ця тенденція продовжила

працювати і в другій половині 2021 року та в 2022 році. Більшість SPAC, створених у першій половині 2021 року, до початку 2023 року мали завершити злиття. Оскільки кінцеве вікно створює певний рівень терміновості (зазвичай від 18 до 24 місяців) для того, щоб визначити ціль, яка, скоріше всього, збереже жорстку конкуренцію.

Керівники значної кількості компаній переглянули свої портфелі протягом 2020-21 років, що було викликане COVID-19, і змусила їх це зробити глобальна криза через яку вони переглянули та переоцінили свої раніше обрані стратегії. Конкурентні переваги відчували ті компанії, які добре спрацювали під час пандемії адже вони змогли впровадити технології у свої продукти та послуги. Ті ж керівники, яким не вистачило таких можливостей, досить усвідомлено розуміли важливість їх придбання і тому, щоб знайти правильну ціль та здійснити угоду їм необхідно було збільшити зусилля в цьому напрямку чи методом прямого придбання, чи створення спільного підприємства чи стратегічного альянсу. Нещодавнім прикладом таких угод стало підписання Panasonic угоди на 7,1 мільярдів доларів США, а також підписання на придбання Blue Yonder, Inc., розробника програмного забезпечення для управління корпоративними ланцюгами поставок, у квітні 2021 року. Метою цієї операції є зміцнення портфелю Panasonic і прискорення спільного автономного постачання компаній.

Слід зазначити, що у другому півріччі 2020 року, незважаючи на невизначеність, що була викликана пандемією COVID-19, можна було спостерігати сплеск активності угод у процесі злиття та поглинання із цифровими та технологічними активами на ринку, який є висококонкурентним. Ці активи користуються підвищеним попитом і відрізняються високою оцінкою вартості та запеклою конкуренцією, що обумовлена макроекономічними факторами, до яких належать низькі відсоткові ставки, бажання придбати технологічні, інноваційні або цифрові компанії на надлишковий вільний капітал у корпоративних покупців (понад 7,6 трлн дол. США у формі грошових коштів і ринкових цінних паперів) та фондів прямих інвестицій (1,7 трлн дол. США)

Порівнюючи активи в секторах, які найбільше постраждали від пандемії – це промислове виробництво або підприємства, що опинилися під впливом таких факторів, як перехід до нульового рівня вуглецевих викидів, викликають здійснення структурних змін, якими компаніям доведеться займатися. У ситуації, коли виникають сумніви щодо майбутньої життєздатності їхніх бізнес-моделей, тоді компанії можуть зацікавити або привабити перспективами щодо злиття та поглинання задля уникнення проблем чи здійснення реструктуризації з метою збереження вартості. Крім цього, у пошуках створення вартості, учасники таких угод, звертаються до нетрадиційних джерел її створення, наприклад, вивчається сфера екології, досліджується соціальна відповідальність та корпоративне управління. На ці питання все частіше звертають увагу учасниками угод, враховуючи їх при прийнятті важливих стратегічних рішень та під час проведення фінансово-економічного аналізу в залежності від того, як вони зосереджують зусилля на збереженні та максимізації доходів від високої оцінної вартості та активного попиту на ринку. Прикладом такої ситуації є те, що у 2021–2022 рр. суттєво зросла активізація залучення спеціалізованих компаній за цільовими злиттями та поглинаннями, особливо це проявилось при купівлі активів підприємств, що спеціалізуються на виробництві зарядки для електромобілів, виробництво приладів, які націлені на зберігання електроенергії, а також технології у сфері охорони здоров'я [14].

Розглядаючи участь українських компаній в процесах злиттів та поглинань, ми можемо спостерігати ситуацію, яка супроводжується можливостями розширення масштабів діяльності, очікування підвищення прибутковості, спроможність проникнення на нові ринки, вихід «на якісно новий рівень розвитку». Однак, динаміка цих процесів на нашому ринку є не високою і це пояснюється наявністю ряду проблем, які вимагають їх рішення в найближчому майбутньому.

Проте, на сучасному етапі розвитку національної економіки спостерігається поступове просування в Україні угод, які націлені на злиття та поглинання (Mergers&Acquisitions, M&A), і які мають на меті розширити діяльність компаній, зміцнити їх позиції на ринку та освоїти нові ринки збуту, незважаючи на складну економічну та політичну ситуацію в нашій країні. Так, у 2021 р. було укладено 119 угод M&A, що на 45% більше, ніж у 2020 р. у порівнянні із 2017 р., кількість угод збільшилась на 77,6%. У 2021 р. сукупний обсяг склав 2,7 млрд. дол., що є більше у 2,3 рази ніж цей показник у 2020 р. В структурі ринку вітчизняні M&A угоди становлять 55% від вартості та 62% від обсягу угод [14]. Статистика свідчить, найбільшою угодою 2020 р. (110 млн. дол.) було придбання ТОВ «Єврожитлогрупу» компанією Dragon, а вартість найбільшої угоди 2021 р. (400 млн. дол.) припадає на придбання акцій ПАТ «Іванофранківськцемент» азербайджанською компанією NEQSOL Holding. Практика показує, що результати угод M&A демонструють неоднорідний характер: для бізнесу вони, як правило, несуть позитивні наслідки, через розширення ринкової влади та створення монополій. Для покращення добробуту суспільства – не зовсім позитивні, адже тут спрацьовують негативні риси монополізації [15, с. 108]. Але не зважаючи на це, варто зазначити, що найбільш привабливими для здійснення операцій злиттів і поглинань, були і залишаються такі сфери: IT та телекомунікації, сільське господарство, харчова та добувна промисловості, транспорт та інфраструктура, яким віддають перевагу як вітчизняні так і іноземні інвестори. До найактивніших учасників українського ринку M&A відносяться європейські інвестори, інвестори з Близького Сходу та Північної Америки. Так, у 2020 році «на Європу (135 млн дол. США та 14 транзакцій), припало 83% від вартості всіх угод з придбання українських активів іноземними інвесторами та 92% обсягу всіх таких угод». Разом з цим, Україна має угоди з Близьким Сходом (130 млн дол. США та одна транзакція) та Північною Америкою (70 млн дол. США, вісім транзакцій)

Продовжують зростати обсяги угод M&A у галузі програмного забезпечення, зокрема в електронних галузях (наприклад, електронна торгівля, електронні платежі, електронне навчання, електронні ігри та електронна система охорони здоров'я), у галузях інтенсивної обробки даних, через підвищення активності в Інтернет, що пов'язане із впливом пандемії. Це демонструють результати 2020 р., коли лідером у вітчизняних угодах M&A став сектор «Інновації та технології». В ньому було реалізовано 13 угод, загальна сума яких склала 184 млн. дол. Із цих тринадцяти угод, дев'ять припадає на іноземні фонди прямих інвестицій та венчурного капіталу, які розташовані в Північній Америці та в Європі. Найбільш позитивною та вагомою для економіки нашої країни стали угоди із залучення коштів компанією Restream на суму 50 млн дол., придбання американською компанією Quadient YauPay, SaaS платформи дебіторської заборгованості в Україні (20 млн. дол.), інвестування Лондонського фонду венчурного капіталу Hoxton Ventures 10 млн. дол. у Preply.com – це бізнес головний офіс якого розташований на території США і який

забезпечує клієнтів послугами із вивчення іноземних мов), інвестування Chernovetskyi Investment Group 6 млн. дол. у Zakaz.ua (компанію, яка надає послуги з доставки продуктів з великі українські супермаркети) [14]. Проте, реальний обсяг формування інвестиційної привабливості українського ринку, не є таким, якого можна було б досягти, якби не існували наступні перешкоди: значний податковий тиск; виконання податками виключно фіскальної функції і відсутність їх стимулюючої ролі, що призупиняє джерело наповнення державного та місцевого бюджетів; наявність високих валютних ризиків та валютних обмежень, що пригальмовує притік прямих іноземних інвестицій; існування неефективної системи захисту прав приватних власників, а також проблеми пов'язані із воєнними діями на території нашої країни, починаючи від весни 2014 року і особливо з лютого 2022 року.

Висновки. В процесі даного дослідження були зроблені висновки, які свідчать про те, що увага науковців, які займаються питаннями злиття та поглинання зосереджена у сфері окремих галузевих ринків, а також на специфіці прояву та особливостях дружніх і ворожих поглинань тощо. Розглядаючи наукові праці з критичної точки зору, ми виявляємо проблему, яка полягає в тому, що фахівці, які вивчають наскільки доцільно здійснювати операції із злиття та поглинання, досить часто залишають поза увагою те наскільки при цьому піддається зміні економічна безпека підприємства. Інша категорія фахівців, які аналізують зв'язок економічної безпеки та операцій із злиття і поглинання, зосереджують свої дослідження на мікрорівні, але не надають ніяких рекомендацій підприємствам [16, с. 5]. Це дослідження виявило, що на даному етапі і українські науковці-дослідники питання злиттів та поглинань, і український ринок злиттів та поглинань не в повній мірі та недостатньо ефективно аналізують і використовують механізми дії та потенціал даного ринку. Наприклад, в Україні практично не працює відоме в світі боргове фінансування угод Leveraged Buy-Out (LBO) – це є викуп компанії-мети з використанням схеми боргового фінансування. Даною угодою передбачається використання покупцем зовнішнього фінансування (банківські позики, емісію облігацій, інвестиції третьої сторони) для здійснення покупки компанії. Частка зовнішнього фінансування при укладанні такої угоди, може досягати 90% ціни компанії, що купується. Дана угода має особливості і вони полягають у тому, що і активи придбаної компанії, і її грошові потоки, з одного боку, виступають заставою, а з іншого боку вони є джерелом виплат за боргами, які виникли у покупця за підсумками цієї угоди [17, с. 328].

Для сучасних українських реалій науковці виділяють такі переваги LBO-фінансування: відсутність необхідності відволікання додаткових засобів з операційної діяльності компанії; можливість швидкого розвитку бізнесу при адекватній оцінці ризиків; диверсифікованість ризиків; переваги в оподаткуванні, пов'язані з борговим фінансуванням (наприклад, витрати на сплату відсотків за кредитом зменшують базу оподаткування підприємства); відсутність розкриття інформації (у порівнянні із залученням акціонерного капіталу шляхом виходу на біржу або боргового зобов'язання – шляхом розміщення облігаційної позики); фіксована ставка за користування кредитом забезпечує «високу прибутковість угод» [17, с. 330].

Крім цього, дослідники виділяють і інші переваги LBO-фінансування, які мають важливе значення для сучасної української економіки, а саме: відсутність вилучення додаткових засобів з активної діяльності компанії; реальна можливість динамічного розвитку бізнесу при наявності оцінених ризиків; переваги в оподаткуванні,

які пов'язані з борговим фінансуванням, тобто через здійснення витрат на сплату відсотків за кредитом зменшується база оподаткування підприємства; відсутність можливості розкриття інформації (по іншому складається ситуація пов'язана із залученням акціонерного капіталу через вихід на біржу або боргового зобов'язання через розміщення облігаційної позики); використовується фіксована ставка на отриманий кредит, що забезпечує «високу прибутковість угод» [17, с. 330].

Повертаючись до українського ринку M&A слід зазначити, що в Україні фактично не розвинений фондовий ринок та дуже мало публічних компаній, що обертаються на ньому, про що давно зазначають аналітики та експерти. Майже відсутня або неефективно працює система захисту прав корпоративних інвесторів, слабо розвинений ринок купівлі-продажу корпоративних цінних паперів, що

відлякує потенційних клієнтів. Бо, як показує практика, масштаби позабіржового ринку є значно більшими ніж масштаби біржового, що демонструє присутність диспропорційності секторів. Наявність даних проблем, нашою ху на прийняття рішень щодо активного реформування, регулювання, стимулювання та розвитку системи державного фондового ринку, що має підштовхнути до розвитку можливості активізувати процеси M&A. Досвід показує, що злиття та поглинання компаній виступає дієвим інструментом забезпечення їх ефективної економічної діяльності, засобом підвищення інвестиційної привабливості та збільшення загальної вартості активів за рахунок співучасті. Розвиток даного процесу в Україні сприятиме інтеграції її економіки в систему світових господарських зв'язків та буде вагомим стимулом для економічного зростання саме через активне залучення інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Feito-Ruiz I., Fernández A. I., Menéndez-Requejo S. Mergers and acquisitions valuation: the choice of cash as payment method. *Spanish Journal of Finance & Accounting*. 2015. Vol. 44. PP. 326–351.
2. Aluko B.T., Amidu A.-R. Corporate business valuation for mergers and acquisitions. *International Journal of Strategic Property Management*. 2005. Vol. 9. P. 173–189.
3. Bösecke K. Value Creation in Mergers, Acquisitions, and Alliances. *Gabler Research*. 2009. 192 p.
4. Mazzariol P., Thomas M. Theory and practice in M&A valuations. *Strategic Direction*. 2016. Vol.32. PP. 8–11.
5. Cassiman Bruno. The impact of M&A on the R&D process: An empirical analysis of the role of technological-and market-relatedness. *Research policy*. 2005. 34.2. C. 195–220.
6. Galpin Timothy J. The complete guide to mergers and acquisitions: Process tools to support M&A integration at every level. John Wiley & Sons. 2014.
7. Bauer, Florian; Matzler, Kurt. Antecedents of M&A success: The role of strategic complementarity, cultural fit, and degree and speed of integration. *Strategic management journal*. 2014. № 35.2. C. 269–291.
8. Верхоглядова Н. І. Методичний підхід до визначення синергетичних ефектів інтеграційних угод. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 1 (01) С. 48–53. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1002/Verkhoglyadova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
9. Патрик А. Гохан. Слияния, поглощения и реструктуризация бизнеса. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2004. 741 с.
10. Рид Фостер, Рид Лажу. Искусство слияний и поглощений. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2006. 958 с.
11. Депаффилис Д. Слияния, поглощения и другие способы реструктуризации компании. Москва : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2007. 960 с.
12. Эванс Ф., Бишоп Д. Оценка компаний при слияниях и поглощениях: Создание стоимости в частных компаниях. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2004. 332 с.
13. Нікітіна Т. А. Транснаціональні стратегічні альянси як конкурентна стратегія транснаціональних корпорацій. *Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК* : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 22-23 листопада 2017 р.) Київ : НУХТ, 2017. С 133–134.
14. Річний звіт [KPMG «M&A Radar 2020: Україна». URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2021/04/ma-radar-2020-ukr.pdf>.
15. Сторова Г. А. Злиття та поглинання в Україні: проблеми визначення дефініцій та основні мотиви укладання угод. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6 (1) С. 105–108.
16. Міщук Є.В. Оцінка ефективності реалізації стратегічних заходів з забезпечення економічної безпеки підприємств. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2020. Т. 2. № 4(52) С. 4–10.
17. Шевченко-Перельолкіна Р. І. ЛВО-фінансування угод злиття і поглинання: особливості та перспективи українського ринку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2013. Вип. 23. С. 237–330.

References:

1. Feito-Ruiz I., Fernández A. I., & Menéndez-Requejo S. (2015) Mergers acquisitions valuation: the choice of cash as payment method. *Spanish Journal of Finance & Accounting*, vol. 44, pp. 326–351.
2. Aluko B.T., Amidu A.-R. (2005) Corporate business valuation for mergers and acquisitions. *International Journal of Strategic Property Management*, vol. 9, pp. 173–189.
3. Bösecke K. (2009) Value Creation in Mergers, Acquisitions, and Alliances. *Gabler Research*, 192 p.
4. Mazzariol P., Thomas M. (2016) Theory and practice in M&A valuations. *Strategic Direction*, vol. 32, pp. 8–11.
5. Cassiman Bruno. (2005) The impact of M&A on the R&D process: An empirical analysis of the role of technological-and market-relatedness. *Research policy*, pp. 195–220.
6. Galpin Timothy J. (2014) The complete guide to mergers and acquisitions: Process tools to support M&A integration at every level. John Wiley & Sons.
7. Bauer, Florian; Matzler, Kurt (2014) Antecedents of M&A success: The role of strategic complementarity, cultural fit, and degree and speed of integration. *Strategic management journal*, pp. 269–291.
8. Verhoglyadova N.I. (2016) A methodical approach to determining the synergistic effects of integration agreements. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, no. 1 (01), pp. 48–53. Available at: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1002/Verkhoglyadova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
9. Patrick A. Gaughan (2004) Mergers, acquisitions and business restructuring [transl. from engl.]. Moscow: Alpina Business Books, 741 p.

10. Stanley Foster Reed, Alexandra Reed Lajoux (2006) *Art of mergers and acquisitions* [transl. from engl.]. Moscow: Alpina Business Books, 958 p.
11. Donald Depamphilis (2007) *Mergers, acquisitions and other ways of restructuring the company*. Moscow: JSC "Olymp-Business", 960 p.
12. Evans F., Bishop D. (2004) *Valuing Companies in Mergers and Acquisitions: Creating Value in Private Companies*. Moscow: Alpina Business Books, 332 p.
13. Nikitina T.A. (2017) *Transnational strategic alliances as a competitive strategy of transnational corporations*. Increasing the efficiency of the enterprises of the food and processing sectors of the agro-industrial complex: materials of the VI All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Kyiv, 22-23 November 2017.). Kyiv: NUHT, pp. 133–134.
14. Egorova G.A. (2016) Mergers and acquisitions in Ukraine: problems of defining definitions and main motives for concluding agreements. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, vol. 6 (1), pp. 105–108.
15. Annual report KPMG "M&A Radar 2020: Ukraine". Available at: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2021/04/ma-radar-2020-ukr.pdf>
16. Mishchuk Ie. V. (2020) Evaluation of the performance of implementation of strategic measures of ensuring economic security of enterprises. *Technology audit and production reserves*, t. 2, no. 4(52), pp. 4–10.
17. Shevchenko-Perepiolkina R.I. (2013) LBO-financing of mergers and acquisitions: peculiarities and prospects of the Ukrainian market. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy"*, vol. 23, pp. 237–330.

GLOBAL TRENDS AND THE LATEST SCHEMES OF MERGERS AND ACQUISITIONS

Summary. The article examines and analyzes the concepts of "merger" and "acquisition", which are often used as synonyms, but even more often they are used in the phrase "mergers and acquisitions" to denote one phenomenon characteristic of the corporate control market. Mergers and acquisitions are a multiplicity of agreements between economic entities, in which there is a change of owner, the unification of enterprises of further operation under the auspices of the enterprise-initiator of the agreement, or the transfer of a controlling stake of one of the parties to the agreement to another. The reasons for mergers and acquisitions of enterprises are highlighted. The emergence of mergers and acquisitions, which has its roots in the history of the development of US industrial production in the late 19th and early 20th centuries, is explained. The role and importance of competition in this process, as well as its influence on the acceleration and expansion of mergers and acquisitions, are shown. Various theoretical approaches in research by world and domestic scientists on the causes and consequences of mergers and acquisitions of leading companies for the world economy are characterized. However, it should be noted that today there is no consensus in scientific circles regarding the interpretation of this concept. An analysis of the consequences on global processes of mergers and acquisitions during the period of COVID-19 was carried out. These developments have been found to lead to both strategic acquisitions and divestitures, as companies redirect management resources and funds to those parts of the business with the highest growth potential and where they enjoy a distinct competitive advantage. Companies are shown to use mergers and acquisitions to acquire capabilities they do not have (often in technology) to expand existing capabilities and strengthen that advantage. The priorities of the global mergers and acquisitions industries in the post-war period are demonstrated. The most attractive, from the point of view of the implementation of mergers and acquisitions, in the economy of Ukraine for foreign investors have been analyzed. Obstacles to the formation of the attractiveness of the Ukrainian investment market are shown. A number of advantages in financing the modern Ukrainian economy have been studied, despite the really difficult political and economic situation in the country. A number of advantages of financing for modern Ukrainian realities have been studied despite the difficult political and economic situation in the country.

Key words: globalization, economic theories, investment, integration, merger, competition, commerce, takeover, priorities, financing.